

Αίθουσα 7 «Το Λυκόφως του Βυζαντίου (1204-1453)»

▶ Αναζητήστε στον επάνω όροφο της αίθουσας στοιχεία που εξεξηγούν τον τρόπο ψησίματος των κεραμικών αλλά και ίχνη αποτυχημένων προσαθειών ψησίματός τους.

Η φωτιά αποτελούσε απαραίτητο στοιχείο για το ψήσιμο των κεραμικών. Μάλιστα, τα απορρίμματα της κεραμικής επεξεργασίας αποτυπώνουν εύγλωττα τον διπλό ρόλο που διαδραμάτιζε η φωτιά. Από τη μια ελεγχόμενη, αποτελούσε σημαντικό παράγοντα κατασκευής και δημιουργίας και από την άλλη ανεξέλεγκτη, παράγοντα καταστροφής. Το παράδοξο που προκύπτει είναι ότι η κακοτυχία για τους δημιουργούς του παρελθόντος, καθώς τα προϊόντα τους καταστρέφονταν, αποτελεί ευτυχή συγκυρία για τους σύγχρονους ερευνητές. Εφόσον η κακή ποιότητά τους ήταν απαγορευτική για την εμπορία τους, η εύρεσή τους σε μία περιοχή δηλώνει σαφέστατα ότι σε αυτήν υπήρχαν κεραμικά εργαστήρια.

Αίθουσα 10 «Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο»: Η βυζαντινή κληρονομιά στους χρόνους μετά την Άλωση. 1453-19ος αι.

▶ Στον διάδρομο που οδηγεί στην Αίθουσα 11, σε προθήκη στα αριστερά σας, αναζητήστε φωτιστικά σκεύη καθημερινής χρήσης.

Μία σειρά από πήλινα κηροπήγια κατασκευάζονταν στον κεραμικό τροχό. Παράλληλα, στην καθημερινή ζωή αξιοποιούνταν και μετάλλινα λυχνάρια που μπορούσαν να φωτίζουν τα νοικοκυριά είτε τοποθετημένα σε κάποιο οριζόντιο επίπεδο, είτε αναρτημένα σε πλαϊνό τοίχο ή σε οροφή. Το ανοιχτό δοχείο για το καύσιμό τους επέτρεπε, πέρα από τη χρήση του ελαιολάδου, που συνήθως είχε υψηλό κόστος, και τη χρήση ζωικού λίπους, το οποίο ήταν σαφώς οικονομικότερο αλλά η καύση του συνοδευόταν από έντονη οσμή και καπνό.

ΚΕΙΜΕΝΑ: **Ιωάννης Μότσιανος**
αρχαιολόγος-μουσειολόγος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Εύα Φουρλίγκα**
αρχαιολόγος-μουσειολόγος

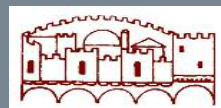
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: **Θωμάς Γκινούδης**

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Λεωφ. Στρατού 2, Θεσσαλονίκη, Τηλ. 2313 306400
<http://www.mbp.gr>

Ώρες λειτουργίας του Μουσείου:
Δευτέρα – Κυριακή: 09:00 – 16:00.

ΧΟΡΗΓΟΣ: Σωματείο των Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

περιβάλλον
& πολιτισμός

λαμπιρές
ιστορίες φωτιάς

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού
Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2012-2013

Παντέχνου πυρός σέλας

λαμπιρές
ιστορίες
φωτιάς

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού συμμετέχει στην πανελλαδική δράση «Περιβάλλον και Πολιτισμός», που διοργανώνει η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Γενικής Γραμματείας Πολιτισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. Θέμα της δράσης για τη διετία 2012 - 2013 είναι η φωτιά, με τίτλο

Παντέχνου πυρός σέλας

λαμπερές ιστορίες φωτιάς

Το θεματικό φυλλάδιο που κρατάτε θα σας οδηγήσει να περιηγηθείτε το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού με βάση επιλεγμένα αντικείμενα που σχετίζονται με τη φωτιά. Η ειδική σήμανση θα σας βοηθήσει να τα εντοπίσετε μέσα στις αίθουσες.

Η φωτιά στον βυζαντινό κόσμο αξιοποιήθηκε για να φωτίζει το σκοτάδι, για να θερμαίνει και να εξυπηρετεί το μαγείρεμα. Παράλληλα, συνέβαλε στην εξέλιξη τεχνών και τεχνικών, όπως η κατεργασία των μετάλλων και η ανάπτυξη της κεραμικής και της υαλουργίας.

Αίθουσα 1 «Ο παλαιοχριστιανικός ναός»

▶ Εντοπίστε την προθήκη με τα φωτιστικά μέσα των Βυζαντινών στην αριστερή πλευρά της αίθουσας: λυχνάρια, καντήλες και πολυκάντηλα.

Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σήμερα που ζούμε στην εποχή του ηλεκτρισμού, στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο, όπως άλλωστε και έως τα τέλη του 19ου αι., ο τεχνητός φωτισμός ταυτιζόταν με τη φωτιά. Οποιοδήποτε μέσο φώτιζε ήταν και φορέας φωτιάς με όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που αυτό συνεπαγόταν. Ό,τι φώτιζε έκαιγε και ό,τι έκαιγε φώτιζε. Το γεγονός αυτό συνάδει άλλωστε με τις δύο κύριες ιδιότητες της φωτιάς, το «καυστικόν» και το «φωτιστικόν», όπως αυτές περιγράφηκαν στους βυζαντινούς χρόνους.

Στους χριστιανικούς ναούς τα λυχνάρια και οι καντήλες μαζί με τα κεριά αποτέλεσαν τα κύρια φωτιστικά μέσα.

Ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτιζαν η καντήλα και το λυχνάρι για τον φωτισμό των εκκλησιών αντανακλάται στον συσχετισμό τους με την πνευματική σοφία και καθοδήγηση και τον παραλληλισμό τους με το πνευματικό φως.

Στα λυχνάρια και τις καντήλες ο τρόπος λειτουργίας είναι κοινός. Τα στοιχεία που απαιτούνται για τη λειτουργία τους είναι η καύσιμη ύλη, όπως για παράδειγμα ελαιόλαδο ή ζωικό λίπος, και το φτίλι για να μεταφέρεται το καύσιμο στην απόληξη του φτιλιού ώστε να καίγεται στον αέρα. Στις χριστιανικές εκκλησίες, όπως και στα εύπορα νοικοκυριά, στις καντήλες και στα λυχνάρια έκαιγαν αποκλειστικά ελαιόλαδο, καθώς ανέδιδε μία ευχάριστη οσμή και η ποσότητα του καπνού που προέκυπτε λόγω της καύσης δεν ήταν ενοχλητική και ανυπόφορη. Ειδικά στις καντήλες μαζί με το ελαιόλαδο τοποθετούσαν και νερό ώστε να περιορίζεται η ποσότητα του καυσίμου. Λόγω του μικρότερου ειδικού βάρους του ελαιολάδου, αυτό παρέμενε πάντα στο επάνω μέρος.

Από τους βυζαντινούς χρόνους έχουν διασωθεί καντήλες κατασκευασμένες από διάφορα υλικά, όπως ο πηλός, το γυαλί, το μέταλλο. Οι πολυπληθέστερες είναι οι γυάλινες που χρησιμοποιούνταν είτε ως μεμονωμένα φωτιστικά είτε σε σύνολα υποστηριζόμενα από μεταλλινές κατασκευές με την ονομασία πολυκάνδηλα.

Αίθουσα 2 «Παλαιοχριστιανική Πόλη και Κατοικία»

▶ Εντοπίστε σε προθήκη στα αριστερά της αίθουσας την πήλινη μήτρα που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή πήλινων λυχνariών.

Τα λυχνάρια στον βυζαντινό κόσμο κατασκευάζονταν κυρίως από πηλό και μέταλλο. Τα πήλινα λυχνάρια κατασκευάζονταν είτε επάνω στον κεραμικό τροχό είτε με τη χρήση ειδικά διαμορφωμένου καλουπιού (μήτρας). Η χρήση της πήλινης μήτρας για την παραγωγή λυχνariών αποτέλεσε μία πραγματική τεχνολογική επανάσταση, καθώς επέτρεψε τη μαζική παραγωγή των λυχνariών και τη δυνατότητα απόκτησής τους ακόμη και από τους λιγότερο εύπορους.

▶ Εντοπίστε τα πήλινα σκεύη που έχουν καπνιά στην εξωτερική τους επιφάνεια.

Οι εστίες στις βυζαντινές οικίες χρησιμοποιούνταν για τη θέρμανσή τους κατά τους ψυχρούς μήνες και την προετοιμασία της τροφής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Τα ίχνη καπνιάς που έχουν απομείνει στην εξωτερική επιφάνεια ορισμένων σκευών υποδηλώνουν τη χρήση τους στο μαγείρεμα. Ο καθαρά χρηστικός χαρακτήρας τους επεξηγεί και την περιορισμένη διακόσμησή τους.

▶ Δεξιά από την είσοδο της αίθουσας, στο βάθος, αναζητήστε τα μέταλλα και γυάλινα αντικείμενα.

Η φωτιά αξιοποιήθηκε ιδιαίτερα στις διαδικασίες παραγωγής γυάλινων, μεταλλικών και πήλινων προϊόντων. Μία από τις πιο γοητευτικές, παραγωγικές και ταυτόχρονα δημιουργικές εργασίες αποτέλεσε η εμφύσηση του γυαλιού. Η χύτευση των μετάλλων αξιοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό για την κατασκευή σκευών καθημερινής χρήσης, όπλων αλλά και νομισμάτων. Δείτε και τις συνοδευτικές εικόνες της Έκθεσης.

Αίθουσα 3 «Από τα Ηλύσια Πεδία στον χριστιανικό Παράδεισο. Ταφές και κοιμητήρια στην παλαιοχριστιανική περίοδο»

▶ Αναζητήστε στα αριστερά το λυχνάρι που βρέθηκε μέσα σε κεραμοσκεπή τάφο.

Συνεχίζοντας την παράδοση του παρελθόντος οι χριστιανοί εξακολούθησαν να τοποθετούν λυχνάρια στους τάφους των νεκρών, κυρίως ως κτερίσματα.